

Hvad en
lort
kunne fortælle

I Mellerup Naturbørnehus formidles naturen som den er: – Smuk og indtagende, barsk, ulækker, bedragerisk og til tider uretfærdig. Fordybelsen i lort, død og forrådnelsesprocesser er noget, børnene er meget nysgerrige på.

Af Helle Smith, pædagog og dagtilbuds + pæd. leder af Mellerup Naturbørnehus i Randers Kommune samt Janni Skjøtt Walker, Adjunkt, Pædagoguddannelsen, VIA – tidl. ansat i Børnehuset

Hestelorten ligger i en stor bunke, og børnene står i en tæt ring omkring den.

De skal på opdagelse efter insekter, svampe og andre organismer, de måtte finde i lorten. Mathias, pædagogisk assistent, sætter sig på hug og piller en lort fra hinanden, mens han fortæller lidt og leder efter møgbillen. Børnene får travlt med at tage handsker på, for nu vil de også gerne undersøge lorten. Et barn finder en tør klump, der ligner en skål, og udtrykker begejstret: *“Se, nu kan fuglene også bo i hestelorten, - jeg tror lige, jeg bygger lidt videre på den her lorterede”*. Drengen ved siden af spørger, om han må hjælpe, og det må han gerne.

En pige tager en håndfuld lort op og klemmer så hårdt, at saften løber ud mellem hendes fingre. *“Ad det er ulækkert”* siger hun men forsætter dog med at klemme. *“Hvis jeg presser meget, kommer der mere ud”* siger hun og smiler. En flue nærmer sig og sætter sig i pølen af lortesaften fra den klemte lort. *“Prøv at se fluen!”* siger Mathias, *“hvad laver den?”* Børnene kigger intenst på fluen og der opstår en ivrig dialog mellem dem om, hvad fluen foretager sig. Mathias er stille, mens børnene undrer sig i fællesskab. I takt med at børnenes spørgsmål intensiveres, supplerer han og fortæller mere om fluen og lortens biologi, og igen bliver luften fuld af summende spørgsmål, og fluer der venter på at komme til.

Fællesskab og naturforståelse

Lortebunken på engen er fra en gård i nærheden og børnene har om formiddagen hjulpet til med at køre lorten ud på engen og tippe det af trillebøren.

Vi har i Mellerup Naturbørnehus mange sideløbende natur- og science-projekter og lortebunken er et eksempel på ét af dem. De viser sig i husets indretning og udsmykning, hvor alle børnenes eksperimenterer kan ses - til glæde for store som små. Huset har for eksempel i det store legerum et ræveskelet hængende, med tilhørende billeder af forrådnelsesprocessen. Forskellige økosystemer ses i vinduerne, hvor der eksperimenteres med planter fotosyntese.

I Mellerup Naturbørnehus er der en flok engagerede voksne, som lader naturvidenskaben inspirere dagligdagens pædagogik. Med institution på landet, ved fjord, skov, nedlagte grusgrave, bæk og eng, er der aldrig langt til historiske og sansemæssige oplevelser, som førstehåndserfaringer med flora og fauna.

Vores erfaring med dette er, at børnene *lystbetonet* tager initiativ til at fordybe sig både sammen og på egen hånd. Fællesskab og naturforståelse er de primære termer for det pædagogiske grundlag. Det primære mål er at være medskabere af ansvarlige verdensborgere, der oplever bæredygtighed og naturvidenskab som en naturlig del af deres dannelsesproces. Sammen med

... børnene vil erindre, at engang lå der en lort – en lort der kom igennem sin cyklus - den var et eksempel på naturens bæredygtige kredsløb.

læreplanerne tilrettelægges hverdag og aktiviteter, så eksperimenter og nysgerrighed hele tiden gives plads, stimuleres og udfordres.

Børnenes oplevelse med lorten på engen forlænges hen på eftermiddagen, da de sidder og tegner ved et bord. Samtalen mellem dem vender tilbage til engen og lortebunken og de to drenge er særligt optaget af lortereden, som de byggede til en fugl. Den ene tegner lortereden og han gør sig umage med nuancer på farverne og detaljer på insekterne. Han viser efterfølgende med stolthed og glæde sit mesterværk frem til både kammerater og de voksne, mens han fortæller om sin tegnede fugl, der er flyttet ind i lortereden.

Det er intentionen at børnene i naturbørnehuset over tid skal følge lortebunkens forskellige nedbrydelsesstadier, indtil den dag hvor lorten er væk. Herefter vil børnene erindre, at engang lå der en lort – en lort der kom igennem sin cyklus - den var et eksempel på naturens bæredygtige kredsløb.

I Mellerup Naturbørnehus formidles naturen som den er

Mange forbinder lort med noget ulækkert og ildelugtende og det bliver sjældent beundret for sit næringsrige bidrag til dyr og planter - eller som stimulerende poten-

tiale til at styrke og udvikle børns nysgerrighed og motivation til at eksperimentere!

I Mellerup Naturbørnehus formidles naturen som den er, smuk og indtagende men også barsk, ulækker, bedragerisk og til tider uretfærdig. Fordybelsen i lort, død og forrådnelsesprocesser er, i vores optik, ikke noget, som børn ofte beskæftiger sig med i deres hverdagsliv derhjemme, men vores erfaring er, at børnene er meget nysgerrige på situationer, hvor netop disse elementer er tilstede.

De har mange spørgsmål, og de er ivrige for at undersøge og opdage, men det er betinget af, at vi som pædagogisk personale går forrest og er motiverede for at undersøge det "ulækre" sammen med børnene. Den rådne og ildelugtende del af naturpædagogikken har et massivt potentiale til at stimulere børns nysgerrighed, netop fordi lort ofte forbindes med noget, som vi ikke skal røre ved. Det at børnene selv har fingrene i lorten eller det døde dyr gør, at vores naturformidling kan knyttes til konkrete sanselige erfaringer, og det fæstner sig i deres hukommelse med store indtryk.

Når vores børn vidensdeler med hinanden og genfortæller hjemme ved mor og far, så ved vi, at vi lykkedes, og at børnene gør sig oplevelsesrige erfaringer. Lorten er et eksempel og kan bidrage til en begyndende forståelse for, at bæredyg-

Vi anbefaler: 5 bæredygtige aktiviteter der lugter og fascinerer

1. Dissektion af dødt dyr: Undersøg organerne og deres kredsløb. Udstil organerne i syltetøjsglas i saltlage, for at forlænge oplevelsen og forundringen.
2. Rådnekasse: Følg forrådnelsesprocessen i et dødt dyr over flere uger. Skelettet kan til slut samles, limes på et lærred og hænges op i institutionen - til glæde for børn, dokumentation og nysgerrige gæster.
3. Lortebunke: Følg med i lortens nedbrydning og undersøg de dyr der lever af og med lorten. Tag billeder af processen, til lorten er nedbrudt, og hæng derefter billederne op i en retvisende cirkel, så de illustrerer lortens kredsløb fra start til slut.
4. Den grønne lort: Brug to store syltetøjsglas – læg fugtig jord og hestepære i bunden af begge glas. I det ENE glas hældes der sæbe i. Begge glas forsegles og sættes i en vindueskarm. Følg processen – Hvad sker der og hvorfor?
5. Lorte-eventyr: Tag på opdagelse og undersøg de lorte I finder. I kan tage billeder af lortene og lave en: gæt-en-lort-væg derhjemme i institutionen.

OBS: Husk at holde jer ajourført med regler og vejledninger for håndtering af døde dyr og brug handsker, når det er relevant ved undersøgelse af lorte.

tighed handler om cirkulære kredsløb, der opretholder sig selv.

Når Mathias bevidst veksler mellem svar, formidling og stilhed, så er det for at understøtte børnenes nysgerrighed og motivere til at turde, at andre sig og at komme med ideer og forslag i plenum. Nysgerrighed kan, ifølge Marianne P. Heggen, stimulere børns lyst til, at stille spørgsmål og derved genererer de ny viden, der kan føre til nye forståelser, løsninger og handlinger. Børn skal ikke blot anskues som *kommende* bæredygtige borgere, men som allerede *eksisterende* bæredygtige borgere - fordi de har en medskabende rettighed i udviklingen af en bæredygtig verden, da de allerede er en del af denne verden.

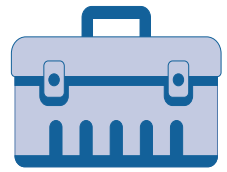
Udviklingen af en bæredygtig fremtid er, ifølge Heggen et al., betinget af nye ideer og løsninger, og pædagogisk praksis skal derfor turde at stå i åbenhed med næste generation.

Vi fremmer denne åbenhed via aktiviteter og oplevelser og opnår, synes vi, større viden og erfaring med bæredygtige kredsløb, men børnene oplever også det eksperimenterende rum, hvor nysgerrigheden og motivationen bor og hvor dialogen,

ideerne og løsningerne bliver skabt. Målet er, at næste generation udvikler viden og mod til at træffe aktive beslutninger og handle på det, til gavn for en bæredygtig fremtid. Det kræver dog, at vi starter med at tage lorten op og kigger på den.

Punkt 3-5: Kan med fordel kobles i et "lortetema" der strækker sig over tid, som beskrevet i artiklen.

Punkt 1-2: Kan i praksis udføres ved at anskaffe sig et dødt dyr – et påkøbt dyr, tage kontakt til en jæger eller forhøre jer i forældregruppen – måske har nogen dyr der skal slagtes, for eksempel en høne. Børnene kan være fuldt ud deltagende i dissektionen, efter at en voksen har åbnet op for dyret. Udvalgte organer kan udstilles i syltetøjsglas i en saltlage. Husk at skylle organerne fri for blod, så holder de sig pæne i glassene i længere tid. Resten af dyret lægges direkte på jorden (for eksempel i en palleramme) med et net over og så følges nedbrydningen over tid, indtil kun skelettet er tilbage. Skelettet kan efterfølgende samles, som et puslespil, ved at lime det sammen og til sidst udstilles i institutionen.

Værktøjskassen

Korte spørgsmål til refleksion:

1. Børnene har en fest, som man siger – de er engagerede, stiller mange spørgsmål, undrer sig – hvordan ville du som voksen have det med at få fingrene i lorten?
2. Artiklens forfatter foreslår anskaffelse af et dødt dyr for at kunne følge forrådnelsen og dermed erfare om naturens kredsløb. Kunne det være en mulighed hos jer?
3. Hvorfor har så mange voksne, også i dagtilbud, det så svært med at komme tæt på disse fænomener? – og giver vi det ubevidst videre til børnene?

Mellerup
Naturbørnehus
Almisbakken 10,
Mellerup
89830 Randers NØ
Mail: Kontor@mellerupnaturbfo.dk
Telefon:
26374561/306882